

FATABUREN

Medlemsblad för Föreningen Auktoriserade Translaterer

Årgång 20

Mars 2009

nr 1

Ansvarig utgivare: Adolf Dahl

Redaktör: Kerstin E. Wallin

FAT:s ÅRSMÖTE 2009

LÖRDAGEN DEN 28 MARS KL. 14.00

Citykonferensen, Malmskillnadsgatan 46, Stockholm

Gästtalare:

FAT-PRISTAGAREN

BIRGITTA LINDGREN, SPRÅKRÅDET om

Möjliga och omöjliga nyord

Kaffe serveras fr. kl. 13.30. Buffé kl. 17.30.

Anmälan till Kajsa Pehrsson, kajsa42@gmail.com

eller 08-711 19 39

Utlotning av böcker utgivna av Språkrådet

PRISPRESS KRÄVER KOLLEKTIV SAMLING

Efter att vi i förra numret av FATaburen (november 2009) i ett par artiklar diskuterat den prispress som translatorerna utsätts för, och som tydligt illustreras i det senaste RPS-avtalet, har vi fått många reaktioner från medlemmarna.. Det hör (tyvärr) inte till vanligheterna att FATaburens läsare hör av sig, men det är uppenbart måttet börjar bli rågat.

Vad är det som hänt i branschen? Jag tror att det snart behövs en 'kollektiv samling' av alla kvalificerade (auktoriserade) översättare mot den enorma prisdumpningen, som det inte är någon hejd på.

Så skriver en av våra kolleger och berättar sedan att han blivit erbjuden 1 kr/ord för att översätta en webbsida till tyska. Priset skulle då inkludera sociala avgifter etc. eftersom

kollegan, liksom de allra flesta av oss har företag. Han frågar sig om det verkligen finns kvalificerade översättare som ”prostituerar sig så av ren desperation. Vart har yrkesstoltheten tagit vägen?” frågar han sig slutligen.

Ett exempel med lite annan vinkel gäller hur vissa översättningsförmedlingar agerar på marknaden. En kollega rapporterar att hon levererade en översättning till en ”byrå” och fakturerade drygt 1 000 kr för arbetet. Slutkunden var en privatperson. Denne blev rasande när han fick byråns faktura som var på strax under 3 500 kr och kontaktade translatorn direkt. Han trodde naturligtvis att det var hon som debiterade ett så högt pris för några personbevis. Vår kollega försökte sedan få tala med chefen för byrån, som dock vägrade kontakt. En handläggare svarade dock och förklarade att byrån hade rätt att ta betalt för sin förmedling. Det kan man naturligtvis inte säga något om, men att blåsa upp priset på detta sätt kan knappast ligga inom ramarna för god affärsmoral. Så här slutar historien:

De [byrån] kontaktade mig igen men jag vägrade samarbeta då jag inte vill att mitt namn kopplas till utnyttjande av människor som är nya i Sverige och som inte själva kan hitta en direktväg till översättarna.

Inom FAT vet vi att det för det allra mesta är billigast och bäst för kunden att ta direkt kontakt med translatorn, men det känns som om vi stretar i motvind. Men vi måste nå ut med det budskapet i samhället, och inte bara till privatpersoner utan till näringsliv och myndigheter.

Så det är verkligen dags för en kollektiv samling, som vår kollega föreslår. Vi måste jobba ihop och hålla ihop och lära oss att inte kompromissa med priset. Jag föreslår till en början att de av våra medlemmar som har intressanta ”prisupplevelser” rapporterar om dem till FATaburens redaktör eller till någon av oss i styrelsen så att vi får överblick och underlag för ett aktivt arbete med de här frågorna. (Se också Kerstin E Wallins artikel om samarbete med byråer.) Det här måste bli en av den nya styrelsens viktigaste arbetsuppgifter – utredning, analys, medlemsmöten/seminarier (inte bara i Stockholm) samt en ökad marknadsföring av gruppen translatorer.

Till sist – även om läget är kritiskt på många sätt så finns det faktiskt också glädjeämnen. Flera translatorkolleger har vunnit upphandlingar (framför allt till och från engelska). Det gäller t. ex. Riksbanken, Högskoleverket och Post- och Telestyrelsen och det är bara att gratulera. Utöver den tillfredsställelse vi kan känna över att flera myndigheter faktiskt förstår att genom direktavtal försäkra sig om translatorernas tjänster är det dessutom intressant att konstatera att dessa kolleger inte behövt dumpa priserna för att hamna på första plats vid utvärderingarna. Konkurrensen är hård i engelska, och även om de engelska translatorerna knappast kan offerera inom ramen för FAT:s rekommenderade taxa, så ligger priserna ändå som bäst på 2,60-2,70/ord (HSV) och något lägre för de övriga myndigheterna. Det är en bra signal – vi gör ett kvalificerat arbete och vi ska inte vara rädda för att ta betalt.

Kajsa Pehrsson
FAT:s ordförande

NYA FAKTURERINGSRUTINER

Från och med i år kommer vår bokföringsfirma AK Bokföring att sköta fakturering av medlemsavgiften. Vårt avtal med bokföringsfirman är mycket fördelaktigt och den nya rutinen innebär en stor avlastning för framför allt kassaförvaltaren.

Vi beklagar att det första utskicket av fakturorna (elektroniskt och per brev) inte gick helt smärtfritt. Det var förstås fråga om inkörningssvårigheter, som det så vackert heter i allvarliga sammanhang, och vi hoppas att det ska gå smidigare nästa år.

Till dem som ännu inte betalt medlemsavgiften går det ut en påminnelse med samma avsändare som den första fakturan: Annsofie.Ahlund@akbokforing.se. Vi har hört att en hel del fakturor hamnat i mottagarens spamkorg. Det är bra om vi får veta det, så att vi om möjligt kan åtgärda det i systemet.

För att faktureringsystemet – och övriga utskick från vår webmaster – ska fungera måste vi ha rätt mejl- eller postadress till samtliga medlemmar. Kom därför ihåg att meddela varje ändring till vår webmaster på adress lena.e.blom@gmail.com.

Kajsa Pehrsson

NYA OCH AVGÅENDE MEDLEMMAR

Sedan november 2008 har vi fått följande nya medlemmar som vi hälsar varmt välkomna:

Eric Hörnquist (till engelska), **Ulrich Klauer** (till tyska), **Gunilla Ramell** (till engelska) och **Anne Smitt** (från bulgariska).

Följande medlemmar har begärt och beviljats utträde ur föreningen:

Hans-Göran Ankarcrona (fr. engelska och japanska), **Mira Aro** (till finska), **Sylvia Dennergren** (till engelska), **Susanne Gerstenberg** (till tyska), **Sven Jarvi** (fr. ryska), **Tanja Kaitaniemi Orraryd** (fr. finska) samt **Aimo Saaranen** (till finska).

HÖSTMÖTET 29 NOVEMBER 2008 - VAD ÄR EN TRANSLATOR VÄRD?

Intresset för dessa frågor är stort, och det visade sig i den ovanligt stora uppslutningen på FAT:s höstmöte den 29 november 2008 – närmare 50 deltagare!. Där gjordes en översiktlig genomgång av prisutvecklingen under den senaste tioårsperioden under vilken akademisk språkutbildning med inriktning på översättning etablerats och utvecklats på flera håll i landet. Generellt sett har översättarkårens kompetens höjts, samtidigt som priserna sänkts. Vidare behandlades olika certifieringar och deras innebörd samt övergripande frågor om prissättning; tim- eller ordtaxa m.m.. Redovisningen följdes av en mycket livlig diskussion om olika aspekter av förhållandena på marknaden. Mötet avslutades med en smakrik buffé och fortsatta diskussioner.

Kerstin E Wallin

NYA MYNDIGHETER ANVÄNDER RPS RAMAVTAL

I början av året kom det information om att Sida går över till RPS ramavtal och UD:s språkenhet har skickat ut följande till de översättare man hittills anlitat.

”Vi vill härmed meddela att Regeringskansliet från den 1 april 2009 och tills vidare avropar översättningstjänster från det ramavtal för den statliga sektorn som träffats av Rikspolisstyrelsen. Om det skulle visa sig att de översättningar och språkgranskningar som levereras enligt RPS-avtalet inte motsvarar Regeringskansliets behov kommer frågan att omprövas i god tid före den 1 juli 2009. Skulle det hända kommer vi att skicka ut information om detta.

Vi på Utrikesdepartementets språkenhet vill också ta detta tillfälle att tacka för ett gott samarbete under den gångna avtalsperioden.”

I dessa och andra fall blir följden att våra medlemmar förlorar kunder man haft ett långvarigt och gott samarbete med. Myndigheterna å sin sida förlorar tillgången till översättare med särskild kompetens som det utan tvivel kommer att ta lång tid att bygga upp på nytt. Vi

noterar samtidigt att allt fler myndigheter lämnar avtalet och genomför, eller har genomfört, egna upphandlingar.

Kerstin E. Wallin

MÅNGSPRÅKIGHET

I sin årskrönika i SvD den 2 januari 2009 skrev FAT-pristagaren Olle Josephson om förväntningarna på mångspråkigheten. Han konstaterade att förväntningar är en sak, men verkligheten en annan. ”Visserligen väljer fler gymnasister fördjupningskurser i franska, spanska och tyska”, skriver han, ”men på universiteten hotas språkämnen nästan av utplåning. Och översättare och tolkar kläms åt. Rikspolisstyrelsen, av alla myndigheter, lyckades för hela den statliga sektorn upphandla ett översättningsavtal som nästan bara såg till priset, inte till kvalitet. Auktoriserade och välutbildade översättare ställdes åt sidan, medan det offentliga Sverige började överflöda av oanvändbara översättningar.”

Avslutningsvis ser han en liten ljusning i att debatten fått en ny ton. ”Högskolans och forskningens språkval avfärdas inte längre som en icke-fråga. Nyttillträdande ständige sekreteraren Englund var föredömligt tydlig i sitt direktörstal den 20 december.”

Som framgår av det följande har det också skett en liten, men dock ljusning, i fråga om offentliga upphandlingar av språktjänster.

Kerstin E Wallin

MYNDIGHETERS EGNA UPPHANDLINGAR

I januari genomförde **Statens Folkhälsoinstitut** (FHI) en upphandling av översättningar av vetenskapliga texter till och från engelska. Värdet på upphandlingen uppskattades till totalt ca 6 milj. kr; 2.4 milj. avsåg översättning.

I kravspecifikationen angavs att översättarna skulle vara auktoriserade och att detta skulle verifieras med betyg eller intyg. Kravet är välkommet, eftersom det rimligen betyder att man åtminstone på FHI inte skulle nöja sig med en fotokopia av FAT:s medlemsmatrikel. (Den förekom hos en anbudsgivare i samband med en annan statlig upphandling som belägg för att man anlitar auktoriserade translatorer!)

På direkt fråga om skälen till kravet på auktorisation svarade FHI att detta ingick som ett led i deras arbete för att kvalitetssäkra sina processer.

I sammanhanget argumenterade förmedlingen Tamarind mot det kravet och hävdade att auktorisationen bara gäller juridiska, ekonomiska och allmänna texter och därför inte är någon garanti för kompetens inom andra områden. Det argumentet har vi hört förut, även om åtminstone redaktören fortfarande inte förstår det. För FAT:s del räcker det ändå med att hänvisa till vår matrikel, där också yrkes- och akademiska titlar redovisas. Translator kåren är synnerligen väl utbildad och kunnig inom en mängd olika områden, inklusive medicin/hälsa.

Vi kan nu lämna följande information om de senaste upphandlingarna:

Riksbankens upphandling vanns av Protrans (vår kollega Erica Stempa) följt av Interverbium, Amesto, Tom Adesko och Tamarind när det gäller översättning till engelska. Kontraktet för översättningar från engelska gick till Sara Neander, Eklunds ord, Translator Scandinavia, Lingo 24 och Amesto. Protrans hade ett ordpris på 2,50/ord. Inga andra språk var aktuella.

Priserna i anbuden varierade från 3,25 (ELT) till 1,50 (Amesto) och snittpriset för dem som fick avtal var 1,91 kr/ord.

Till skillnad från andra myndigheter lämnar **Naturvårdsverket** inte RPS-avtalet som sådant, men gör en egen upphandling vid sidan om för specialområden. Man kräver särskild kompetens inom ett antal områden – som förefaller omfatta allt verket arbetar med... – men ställer tyvärr inga krav på auktoriserade översättare. Även här är det bara engelska som gäller.

Högskoleverkets upphandling gällde även den engelska och vanns av Rhetorica, följt av David Canter Språkservice och Bell's Translation Services. Samtliga tre drivs av auktoriserade translatörer (Rhetorica av David Jones och Bell's av David Bell). Det högsta priset var 2,60-2,70/ord.

Resultaten av dessa upphandlingar tyder på att det i alla fall när det gäller engelska förekommer avsevärt högre priser än de som är aktuella i RPS-avtalet.

Migrationsverkets upphandling är avslutad och vanns av "100 Språk" i Uppsala, med ett pris på 1,49 kr/ord för de flesta språk. Detta avtal är värt mer än alla övriga tillsammans och eftersom upphandlingen gällde flera språk var det tyvärr i det närmaste omöjligt för någon enskild translatör att konkurrera där.

Rent generellt ser det ut som om myndigheterna nu gör försök att skärpa värderingen av kompetens/kvalitet, även om priset fortfarande väger (alltför) tungt i de metoder som används för anbudsbedömning. Kraven som ställs på anbudens utformning och innehåll är numera så komplicerade, och anbudstiderna så korta, att det är nästan omöjligt för andra än förmedlingar att delta. Det ser alltså ut som om marknaden för översättningar (och tolkning) för den offentliga sektorn också fortsättningsvis kommer att domineras av de stora förmedlingarna.

Kerstin E. Wallin

SAMARBETE MED FÖRMEDELINGAR

Ord och Stil (numera Space 360) skickade i slutet av januari ut ett e-brev för att förhöra sig om översättarens intresse för att medverka i byråns anbud på FHI:s upphandling. Intresserade ombads 'bekanta' sig med vad det innebar i fråga om krav. Däremot sades ingenting om vilken prisnivå Ord och Stil tänkte lägga sig på i anbudet.

Det kan givetvis vara intressant för translatörer att "kila stadigt" med en översättningsförmedling om det gäller omfattande uppdrag. För regelbundna uppdrag och garanterad volym kan det också vara motiverat att sänka priserna något. Däremot frågar redaktören sig varför samarbetet uppenbarligen aldrig omfattar samråd om priser i upphandlingarna? (Har det hänt i något fall vill vi gärna höra om det.)

FAT:s styrelse uppmanar medlemmarna att **INTE** teckna överenskommelse om samarbete med någon förmedling som deltar i en upphandling, om samarbetet inte också innebär samråd i fråga om de priser som ska lämnas i anbudet. Samtidigt vore det intressant om medlemmar som samarbetar med förmedlingar ville berätta lite om sina erfarenheter. Hör av er till redaktören.

Redaktören har konstaterat att förmedlingarna tycks tro att translatörer som levererar en översättning som inte behöver bestyrkas, då kan tillämpa en lägre taxa. Tror de att sådana texter kräver mindre arbete? Varför skulle vi lägga ner mindre möda på "ostämplade" texter? När översättningar är levererade bedöms de rimligen efter samma kriterier oavsett stämplars. Ett fel är ett fel. Det går inte att i efterhand försvara sig med att "ja, jag brydde mig inte så mycket om det eftersom den inte skulle stämplas." En annan villfarelse tycks vara att

translatorer bara anlitas för översättningar som måste bestyrkas. Om så vore skulle nog de flesta av oss ha svultit ihjäl för länge sedan.

Kerstin E Wallin

VÅRMÖTE OM UPPHANDLINGAR

De statliga myndigheterna är ganska stora kunder på översättningsmarknaden och därför är det intressant att titta närmare på vad som hänt under det senaste halvåret. Vår medlem James Hurst har följt utvecklingen och under ett vårmöte kommer han att redovisa sina erfarenheter. Vi återkommer med närmare information om tid och plats.

Kerstin E. Wallin

SAMARBETE MED SPRÅKRÅDET

Språkrådet har bl.a. i uppgift att hålla ett öga på de svenska myndigheternas webbsidor på både svenska och andra språk. Det är givetvis viktigt att sidornas faktainnehåll är riktigt, men de ska förstås också vara språkligt korrekta.

Flertalet myndigheter har hemsidor på engelska men det finns också flera som har information på andra språk. Språkrådet har uttryckt intresse för samarbete med FAT när det gäller språkgranskningen. Medlemmar som upptäcker språkliga brister på myndigheters hemsidor ombes höra av sig till Kajsa Pehrsson (kajsa42@gmail.com) som samlar ihop synpunkterna och vidarebefordrar dem till Språkrådet.

Kerstin E Wallin

KONSTEN ATT ÖVERSÄTTA

Södertörns högskolas litterära översättarseminarium firade sitt tioårsjubileum i höstas och gav då ut en samling av föreläsningar som under åren hållits i seminariets regi. Samlingen heter alltså *Konsten att översätta* (red. Lars Kleberg; ISBN 978-91-633-0833-8) och i föreläsningarna beskrivs och analyseras just konsten att översätta utifrån översättandet av konstnärliga verk. Många translatorer betraktar vårt yrke som ett hantverk i jämförelse med vad de litterära översättarna sysslar med, men jag vill nog hävda att det också är en konst att producera läsliga översättningar av de ibland både märkliga och snåriga papper vi har att göra med. Så vi har mycket gemensamt, de olika översättargrupperna.

Det litterära seminariet är ”master class”-seminarier för (främst) yngre översättare med dokumenterad kunskap och förmåga, enligt den första forskningsplanen. Till en början skulle verksamheten finansieras av Östersjöstiftelsen och därför inriktade man sig på några av språken kring Östersjön: polska, ryska, svenska till lettiska samt tyska. Senare tillkom franska. När de första studieplatserna skulle annonseras ut frågade kollegieförestandaren om förkunskapskraven. Måste studenterna inte ha dokumenterade förkunskaper i källspråket, helst 60 (gamla) poäng, för att få tillträde till kursen? Då seminarieledningen förklarade att varken Ulrika Wallenström (har översatt bl.a. Peter Weiss) eller Jan Stolpe (har översatt bl.a. Montaignes Essayer) hade några akademiska betyg i tyska respektive franska föll kravet på förkunskapspoäng. Det är en historia som passar väl in på translatorkåren – många translatorer saknar akademiska betyg/kurser i det eller de språk de arbetar med och ytterst få har akademisk översättarutbildning i bagaget.

Under seminariets tioåriga existens har man givit drygt sextio öppna föreläsningar och i *Konsten att översätta* presenteras ett urval som spänner över ett brett fält. Här finns ett par bidrag med översättningsteoretisk inriktning, andra behandlar det praktiska arbetet. Andra linjer är historiska aspekter på översättande samt estetiska problem förknippade med tolkningen av texten. Några läsvärda kapitel är t.ex. *Text, kontext och översättning. Exemplet översättning av bildspråk* (Yvonne Lindqvist), *Hur kommer texten till (oss)?* (Kerstin Gustafsson), *Translation, Travel and Identity* (Susan Bassnett), *Bibeln och Agneta. Från konfirmand till stilist hos bibelkommissionen* (Agneta Pleijel), *Tre översättarblickar* (Anders Bodegård), *Portfölj med dubbla bottnar. Litterär översättning i Sovjetunionen* (Susanna Witt) samt *Hantverkets detaljer* (Madeleine Gustafsson).

Konsten att översätta är en rik, spännande och smakfullt formgiven bok som innehåller något för alla som har minsta intresse för översättandets hantverk och konst.

Kajsa Pehrsson

EU:S SERVICEDIREKTIV OCH DE DANSKA TRANSLATORERNA

I november berättade vi om den danska näringslivsministrarnas planer på att upphäva auktoriseringen av translatorer och tolkar. Flemming Koue har nu återkommit och berättar att den danska lagen om auktorisation glädjande nog har överlevt attacken.

Remissinstanserna Copenhagen Business School, Danske Advokater, Danske Regioner, Handelshögskolan vid Århus universitet, Kommunikation og Sprog, Landsforeningen af Beskikkede Advokater och Translatørforeningen avstyrkte förslaget med hänvisning till konsekvenserna för rättssäkerheten och till EU-ländernas skyldigheter att garantera den, vilket ministeriet tog till sig.

FAT har hållit KK informerat om utvecklingen i frågan. KK utreder f.n. hur det svenska auktorisationsförfarandet förhåller sig i relation till olika krav inom EU.

Kerstin E. Wallin

INTE ENS VITA HUSET!

Ska man vara rolig på ett främmande språk är det naturligtvis bäst att kontrollera och dubbelkontrollera. Översättare hjälper gärna till, men i Vita huset brydde man sig tydligen inte om att fråga någon ... På den "Reset-knapp" som utrikesminister Clinton nyligen överlämnade till sin ryska kollega Lavrov, som symbol för ett nytt samförstånd länderna emellan, betydde den ryska texten alltså inte "Reset", utan "Överbelastning"! En Freudian slip?

Även om alla skrattade hjärtligt måste man väl ändå anse att det var mer än lite pinsamt!

Kerstin E. Wallin

ORDTAXAN IGEN

Ett gammalt men kärt ämne är vilken ordtaxa translatorer kan förhandla sig till – för numera krävs det mer än någonsin förhandling (och upphandling).

Jag ringde runt till några kollegor jag känner och hörde mig för om arvodet. En hade slutat jobba med översättning och blivit lärare (en ganska vanlig övergång kan man konstatera). Övriga kunde berätta att de arbetat mest för Semantix och Ord & Stil (som numer heter Space

360), Interverbium samt Järva Tolk. Därvid kan man med en viss tillfredsställelse konstatera att ordtaxan är högre än man får intryck av från RPS-avtalet.

Jag konstaterar att upp till tre kronor ordet har betalats av Ord & Stil (ej express!) medan Semantix ligger närmare två kronor. På en direkt fråga om hur detta kan gå runt säger Ord & Stil framt att stämplade översättningar inte går runt, det är andra uppdrag i en "diversifierad" marknad som gör att en byrå kan tjäna pengar.

Ibland får man intrycket att det där med fakturering sker med hjälp av vad fransmännen kallar "piffometer", d.v.s. principen går det så går det.

Adolf Dahl

RIKSTERMBANKEN - SNART KAN DU SÖKA ALLA TERMER PÅ ETT STÄLLE!

Rikstermbanken, Sveriges nationella termbank, öppnar den 19 mars på webben. Den kommer då att invigas på Rosenbads konferenscenter av infrastrukturminister Åsa Torstensson. För första gången kan alla söka i en stor mängd svenska termer och definitioner på ett enda ställe: www.rikstermbanken.se. Och det är gratis.

Rikstermbanken rymmer när den öppnar mer än 40 000 termposter, men kommer kontinuerligt att fyllas på med mer material. Termposterna innehåller i många fall definitioner på svenska. Dessutom finns det översättningar till andra språk i Rikstermbanken: engelska, franska, tyska och finska, för att nämna några.

Terminologikum TNC har byggt upp och ansvarar för Rikstermbanken. Och det är Näringsdepartementet som har bidragit med pengar till denna nationella resurs.

Termerna i Rikstermbanken kommer från många olika ämnesområden – allt från geologi, ekonomi och byggt teknik till städteknik, musiketnologi och inredningsbranschen – och från många olika leverantörer. Fler än ett 50-tal myndigheter och branschorganisationer har bidragit med sina ordlistor, och TNCs ordlistor finns också med. Detta borgar för att termerna överlag är förankrade och använda av fackexperter inom ämnesområdet. Man får bland annat klart för sig att det är en stor skillnad mellan vad Kriminalvården lägger i begreppet *avvikelse* och vad Socialstyrelsen menar med *avvikelse* inom patientsäkerheten. Man kan också enkelt ta reda på hur tryckfrihetsförordningen definierar *tryckfrihet*, hur TNCs geologiska ordlista skiljer mellan *dy* och *gyttja*, och vad Språkrådets finska avdelning anger att *sambo* ska heta på finska.

Rikstermbanken har webbadressen www.rikstermbanken.se.

Terminologikum TNC

OM VIKTEN AV TYDLIG SVENSKA:

Från användarhandboken till ett ofta använt ordbehandlingsprogram:

"Om en formatmall i dokumentmallen har samma namn som en formatmall i dokumentet får formatmallen i dokumentet samma format som formatmallen i dokumentmallen. "

KEW